

VETE SEISUND JA KASUTAMINE IDA-VIRUMAAL

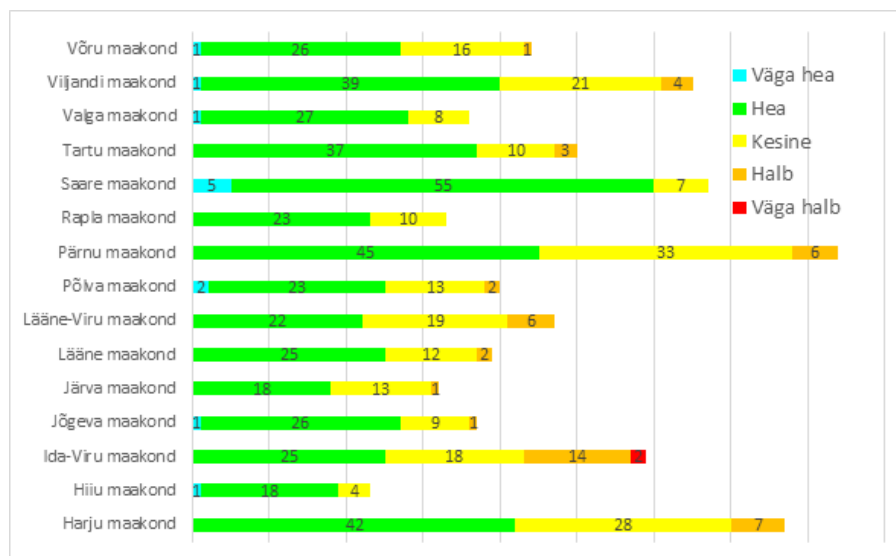
22. märtsil tähistatakse rahvusvahelist veepäeva. Vee kui loodusvaru säästlik kasutamine ja eluks kõlbliku keskkonna säilitamine puudutab meist igaüht. Artiklis antakse lühiülevaade Ida-Virumaa vete seisundist ja kasutamisest, selgitades veidi ka veekogude seisundi hindamise põhimõtteid.

Pinnaveekogumite hindamisest

Veekogumite hea seisundi tagamiseks koostatakse veemajanduskavasid, milles lähtutakse veekogumi mõistest. Alljärgnevas käsitletakse vee seisundit veekogumite võtmes.

Pinnaveekogum on veemajanduse tinglik vee seisundi hindamise üksus, milleks on selgelt eristuv ja oluline osa pinnaveest nagu nt järv, veehoidla, jõgi, oja, rannikumere osa. Veekogumi ökoloogilist seisundit hinnatakse viies kvaliteediklassis sõltuvalt inimõjusest (väga hea, hea, keskine, halb, väga halb), vee füüsikalise-keemiliste, hüdro-morfoloogiliste ja bioloogiliste (suurtaimed, põhjataimestik, põhjaloomastik, kalastik, saasteained) näitajate põhjal. Keemilise seisundi puhul hinnatakse kahes kvaliteediklassis (hea, halb) ohtlike ainete sisaldust veekogumis. Pinnaveekogumi seisund antakse halvima ökoloogilise ja keemilise seisundi koondhinnanguna. Veekogumite seisund näitab, kas rakendatud veekaitsemeetmed on olnud küllalt tulemuslikud.

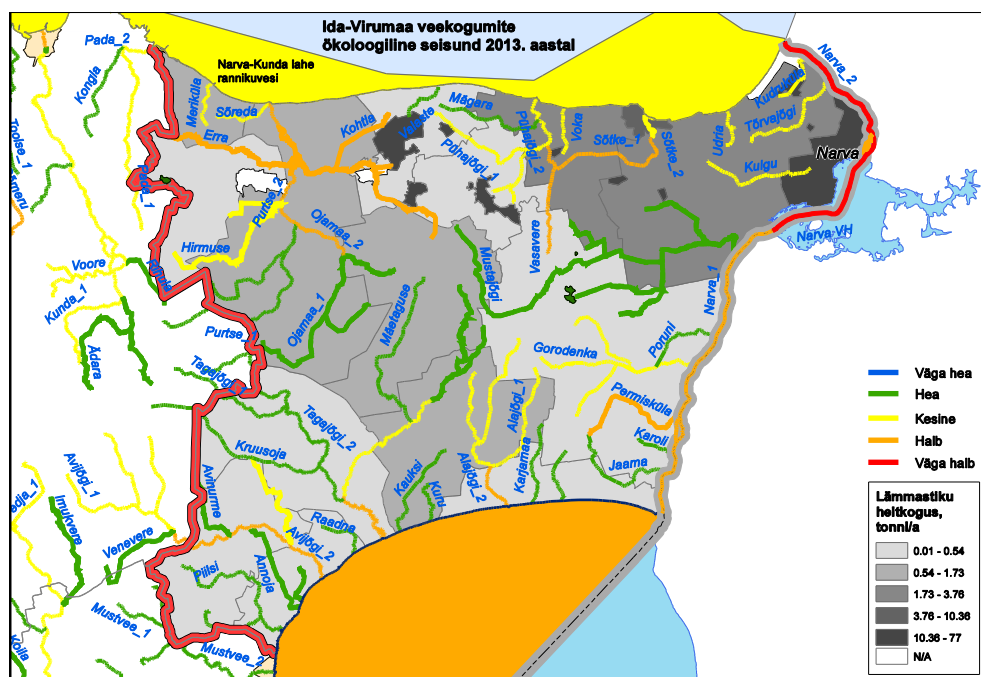
Eestis on moodustatud 750 pinnaveekogumit (16 rannikumere veekogumit, 89 järveveekogumit, 645 jõekogumit). Aastal 2013 oli 62% neist vähemalt heas seisundis. Peamised seisundi halvendajad on inimtegevuse tulemusena taimetoitainetega rikastumine (eutrofeerumine), veekogude paisutamine, mis takistab kalade liikumist ja maaparandus. Ohtlikud ained on probleem vaid üksikutes veekogumites.



Joonis 1. Jõe- ja järveveekogumite koondseisund 2013. aastal maakondades

Ülevaade Ida-Virumaa veekogumitest

Ida-Viru maakonnas on 59 jõe- ja järvekogumit, millest 25 on heas, 18 kesise, 14 halvas ja 2 väga halvas seisundis. Kesises ja halvas seisundis olevate veekogumite peamised põhjused on kalastiku rändetõkked ja saasteained vees. Väga halvas seisundis on Narva jõe teine veekogum ja Narva veehoidla – elustikurühmad häiritud elektrijaama tööst, lisaks probleemide ka ohtlike ainete osas veehoidlas, kust leitud Di(2-etiülheksüül)ftalaati DEHP (sisaldub plastist toodetes). Kohtla jõest on leitud pentaklorofenooli (kasutatakse puidu- ja tekstiilitööstuses), Narva jõe esimesest kogumist samuti DEHP'i ja Purtse jõe kolmandast kogumist diklorometaani (kasutatakse lahustina). Maakonna kolm järve (Konsu, Uljaste ja Kurtna Valgjärv) on kõik heas seisundis.



Joonis 2. Ida-Virumaa veekogumite ökoloogiline seisund 2013. a ning reoveepuhastitest vette juhitud lämmastikukoormus valdade kaupa.

Põhjavee seisundist

Analoogselt pinnaveekogumitega on Eestis ka põhjaveekihid jagatud 39 põhjaveekogumiks, millest 2014. a. seisuga on 31 heas ja 8 halvas seisundis (põlevkivialad Ida-Virumaal, intensiivse põllumajandustegevuse piirkonnad, ülemised põhjaveekogumid reostustundlikel aladel).

Ida-Viru maakonda jääb 6 üksteise kohal lasuvat põhjaveekogumit, millest 3 ülemist (Ordoviitsiumi kogumid ja Vasavere) on halvas seisundis. Põhjavee kvaliteeti mõjutavad jääkreostusalad, põlevkivikaevandustegevus, mis on põhjustanud vereostust naftasaaduste, fenoolide, benseeni, PAH (polüaromaatsed süsivesinikud) ja sulfaatidega. Kaevandustest väljapumbatava suure veehulga tõttu alaneb kaevudes põhjaveetase. Sügavamal asuvate põhjaveekogumite head seisundit ohustab rannikuäärsetes piirkondades veetarbimise kasvades merevee sissetung ja kloriidide sisalduse suurenemine. Osades puurkaevudes on

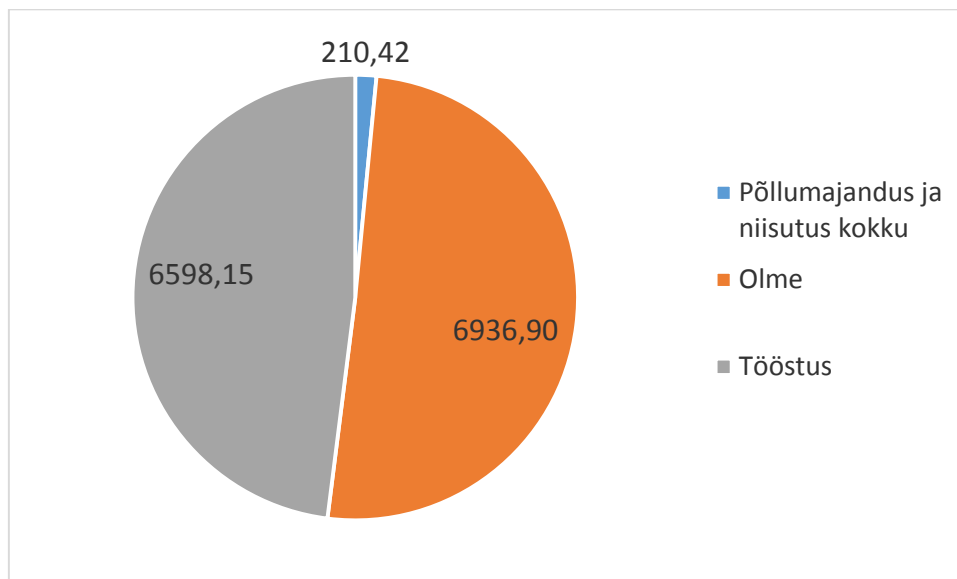
joogiveenormist kõrgem raua, mangaani ja fluori sisaldus, mis esinevad põhjavees looduslikult ega ole põhjustatud inimõjust.

Ida-Virumaa reostuskoormus

2013. aastal oli Ida-Virumaal 55 reoveepuhastit, mille heitvee väljalaskudest oli nõuetele vastavaid 44. Ida-Virumaa suurim reostuskoormuse tekitaja nii lämmastiku kui ka fosfori osas oli Narva linn. Viimase kümne aastaga on Ida-Virumaa reostuskoormus lämmastiku osas vähenenud 61% ning fosfori osas 71%.

Ida-Virumaa veekasutus

Veekasutuse tugevaks mõjutajaks on alates 90ndate algusest olnud veeteenuse hind, mis on viimase kaheksa aasta jooksul olnud ettevõtetele keskmiselt 20 senti kallim kui elanikkonna olmevee hind. Statistikaameti andmeil oli Eestis 2013. aastal leibkonnaliikme keskmine netosissetulek kuus 508,1 eurot, millest kulus vee- ja kanalisatsiooniteenustele 1,6 %. Viimase kümne aasta jooksul on Ida-Virumaal põllumajandusliku vee tarbimine suurenenud 102%, olmevee tarbimine suurenenud 1% ning tööstuse veekasutus vähenenud 54%.



Joonis 3. Veekasutus Ida-Virumaal 2013. aasta andmetel, tuh m³/a

Rannikumere seisundist

Rannikuveekogumite ökoloogilist seisundit hinnatakse kolme kvaliteedielemendi (fütoplanktoni, põhjaloomastiku, põhjataimestiku) ja neid toetavate veekvaliteedi näitajate järgi.

Heas ja väga heas seisundis rannikuveekogumeid Eestis ei ole. Kesises seisundis on kümme, halvas viis ja ainsana on väga halvas Haapsalu rannikuveekogum.

Eesti rannikumere üldist kesist seisundit põhjustab Eesti territooriumilt, aga ka naaberriikidest pärinev toitainete koormus, samuti aastakümnete jooksul Läänemerre akumulunud reostus, mille tõttu on kogu Läänemeri tugevasti eutrofeerunud. Elavhõbedale on Euroopa Liidus kehtestatud suhteliselt madal keskkonnakvaliteedi standard, mille alusel meie rannikuvee keemiline seisund tuleb hinnata halvaks, kuid ohtlike ainete kontsentratsioon räämses ja ahvenas ei ületa siiski Euroopa Liidu poolt toiduohutusele kehtestatud tasemeid ning seetõttu ei kujuta kalad ohtu neid tarbivate inimeste tervisele.

Eesti vete seisund on üldjoontes hea. Seisundit ohustab jätkuvalt inimtegevus, peamiselt veerežiimi muutused (paisutamine), punktkoormus ning hajukoormusallikad (põllumajandus). Eesti peab aga endiselt vähendama veekogudesse jõudvaid lämmastiku ja fosfori koguseid, sest see võimaldab ka Läänemere seisukorda parandada.

Puhas vesi hoiab elu!

Lisainfo: www.keskkonnaagentuur.ee